

Nr 12

Utlåtande i anledning av väckta motioner om en förenklad aktiebolagslagstiftning för mindre företag.

Första lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 125 i första kammaren av herr *Mattsson* samt nr 165 i andra kammaren av herr *Sjönell*. I motionerna, vilka är likalydande, hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om förenkling av aktiebolagslagstiftningen i enlighet med vad i motionen anförts.

Motionerna

Motionärerna omnämner till en början det arbete som bedrivs inom aktiebolagsutredningen för att i samråd med motsvarande utredningar i de övriga nordiska länderna utarbeta en enhetlig nordisk aktiebolagslagstiftning. Bland de frågor som utredningen ej har särskilda direktiv att syssla med anför motionärerna spørsmålet om en förenklad utformning av lagen så att småföretagen, som i allmänhet drivs i den enskilda firmans form, lätt kan ombildas till aktiebolag. Till stöd för motionsyrkandet uttalas härefter följande.

Det är av utomordentlig vikt, att lagstiftningen för mindre företag snarast utreds. Aktiebolagslagen är till sin huvuddel och i sin allmänna uppläggning skriven för stora företag. Lagen är i många stycken olämplig för de mindre företagen. De företag som ej drivs i aktiebolagsform, vilket är fallet i fråga om majoriteten av våra småföretag, är på flera sätt diskriminerade, t. ex. när det gäller avsättning till investeringsfonder och till pensionsstiftelser i fråga om formen för avsättningen.

De åligganden i form av skyldighet att lämna uppgifter och rapporter till olika myndigheter som gäller enligt den nuvarande aktiebolagslagen är vidare otillbörligt betungande för mindre företag.

Vid en jämförelse med t. ex. Västtyskland finner man att man där har en aktiebolagslag som i princip överensstämmer med den svenska aktiebolagslagen och vars regler tar sikte på stora företag. För mindre företag har man dessutom en lagstiftning som skapar företag med beteckningen "Gesellschaft mit beschränkter Haftung" (G. m. b. H.). Denna företagsform som liksom aktiebolaget begränsar det personliga ansvaret till den insatta andelen är icke underkastad lika stränga regler som aktiebolaget, och stiftandet av ett G. m. b. H.-bolag sker efter betydligt enklare regler än vad som gäller aktiebolag.

Även i USA finns enklare aktiebolagsformer, t. ex. joint stock companies. De senare lider dock av den svagheten i förhållande till aktiebolag att andelsägarna blir personligt ansvariga för bolagets förpliktelser.

De förebilder som här redovisats skulle kunna kompletteras med exempel

från andra länder. En förenkling av den svenska lagstiftningen skulle för de mindre företagen eliminera de onödiga besvär och betungande förpliktelser av olika slag som den för dem otympliga aktiebolagslagen förorsakar. De mindre företagen skulle också lätt, vilket är en huvudsynpunkt i denna fråga, kunna ombildas från enskilda firmor till en enklare aktiebolagsform varigenom flera ekonomiskt viktiga diskrimineringar i förhållande till storföretagen, vilka praktiskt taget undantagslöst drivs i aktiebolagsform, skulle elimineras.

Frågans tidigare behandling

I *lagberedningens* förslag till lag om aktiebolag m. m., som ligger till grund för den gällande aktiebolagslagen av den 14 september 1944, diskuterades spörsmålet om en särskild bolagsform för mindre bolag. Här om anförde lagberedningen i inledningen (SOU 1941: 9 s. 5 f.) bl. a. följande.

Vad först angår frågan, huruvida alltefter företagets beskaffenhet bör i lagstiftningen införas på olika sätt reglerade former av aktiebolag, har lagberedningen övervägt, huruvida för mindre bolag borde införas någon annan bolagsform, under vilken ekonomisk verksamhet skulle kunna drivas utan personlig ansvarighet för deltagarna, än aktiebolagets. Såsom ett skäl härtill kunde möjligen åberopas, att förslaget i flera avseenden skärpta regler t. ex. rörande aktiebolagets årsredovisning skulle vara onödigt betungande för de mindre bolagen. Härvid har beredningen haft uppmärksamheten särskilt fäst på lämpligheten av en bolagsform närmast motsvarande den tyska Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) och franska société à responsabilité limitée. Emellertid hava i såväl Tyskland som Frankrike dessa bolagsformer visat sig förenade med betydande faror för bolagens borgenärer. Och i Tyskland pågår för närvarande omarbetning av lagstiftningen om GmbH. Farorna från GmbH hava till följd av bristen på kontroll- och publicitetsföreskrifter varit särskilt framträdande, då bolaget använts såsom form för en enda företagares verksamhet, enmansbolag, vilket i stor utsträckning varit fallet. Lagberedningen har därför ansett stora betänkligheter möta mot införande av en bolagsform motsvarande GmbH. Vad aktiebolaget beträffar hava — ehuru även aktiebolaget använts såsom form för enmansbolag eller företag som stå enmansbolaget nära — de faror, som visat sig förbundna med bolagsformen GmbH, ej på samma sätt framträtt. Detta torde bero främst på de regler, som för aktiebolaget gälla om årsredovisningen, särskilt reglerna om balansräkningens upprättande, och om revision, samt på den publicitet rörande bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet som föreligger enligt dessa regler. Att med bibehållande av de mindre bolagen inom aktiebolagslagstiftningens ram beträffande dem medgiva undantag från dessa regler möter därför samma betänkligheter som införandet av en bolagsform liknande GmbH. De små aktiebolagen kunna ej hindras att driva en ganska omfattande rörelse och de små företag, som icke vilja underkasta sig aktiebolagets regler om redovisning, revision och publicitet, böra enligt lagberedningens mening vara hänvisade till företagsformer med personlig ansvarighet. Lagberedningen vill emellertid påpeka, att för de fall då de små aktiebolagens rörelse är liten och deras ekonomiska förhållanden enkla, sakens natur medför att redovisningen för dem även med de av beredningen föreslagna reglerna i allmänhet icke kommer att erbjuda svårigheter.

Beträffande lagberedningens redogörelse för viss främmande rätt och lagberedningens närmare ståndpunktstagande i frågan torde utskottet få hänvisa till s. 29—36 i nyssnämnda utredning.

Vid sin granskning av lagberedningens förslag till aktiebolagslag uttalade *lagrådet* i denna fråga, att det väl måste erkännas, att åtskilliga av de i lagberedningens förslag upptagna bestämmelserna vore givna främst med tanke på de stora bolagen. Men av de skäl lagberedningen åberopat torde dock, enligt *lagrådets* mening, betänkligheter möta mot införande av en särskild bolagsform för småbolagen. Ej heller syntes det tillrädligt att, med bibehållande av dessa bolag inom aktiebolagslagstiftningens ram, beträffande dem stadga undantag i någon mera avsevärd mån från regler, som åsyftade ökad publicitet och kontroll. I lagberedningens förslag hade nämligen lättnader medgivits för småbolagen i vissa hänseenden, och att härutinnan gå än längre kunde enligt *lagrådet* icke anses vara påkallat.

Departementschefen anslöt sig i *propositionen nr 5 till 1944 års riksdag* till den avvisande ståndpunkt, som lagberedningen och *lagrådet* intagit till frågan om särskild bolagsform för småbolagen.

Jämväl *första särskilda utskottet vid 1944 års riksdag* biträdde i *utlåtande nr 1* den uppfattning, varåt sålunda givits uttryck under förarbetena.

I motion *II: 284 till 1949 års riksdag* hemställdes — förutom annat — om översyn av aktiebolagslagen i förenklande syfte och för att antingen genom komplettering av lagen eller en särskild lagstiftning få till stånd regler, som bättre än nuvarande lag lämpar sig för sådan företagsamhet som för närvarande i allmänhet utövas genom de mindre bolagen. Motionen föranledde i denna del icke någon riksdagens åtgärd och *första lagutskottet* anförde i sitt *utlåtande nr 31 år 1949* bl. a. följande.

Vad angår frågan om småbolagen vill utskottet erinra om att tanken på att införa en särskild bolagsform för dessa bolag avvisades efter ingående utredning av detta spörsmål under förarbetena till lagen. Såvitt utskottet kan finna, ha nu icke för införande av särbestämmelser i denna del förebragts några nya skäl, som skulle kunna föranleda ett ändrat ståndpunktstagande.

Riksdagen anhöll i skrivelse den 22 april 1950 (nr 124) i anledning av *motionerna I: 246* och *II: 298* om översyn av gällande lagar om aktiebolag och om försäkringsrörelse. I *motionerna* anmärktes bl. a. att anledning förelåg att på nytt taga upp frågan om införande för mindre företag av en enklare form av bolag utan personlig ansvarighet. *Första lagutskottet* anförde härom i sitt *utlåtande nr 15 år 1950* följande.

Vid en blivande översyn av aktiebolagslagen torde möjligen anledning föreligga att upptaga det tidigare ofta debatterade spörsmålet, huruvida en särskild, enklare form borde skapas för de s. k. småbolagen — inom ramen för aktiebolagslagen eller i särskild lagstiftning. Utskottet har i detta sammanhang icke anledning att taga ställning till frågan om möjligheten eller lämpligheten av att införa en sådan särskild bolagsform. Utskottet vill emellertid fram-

hålla, att frågan torde vinna ökad aktualitet, därest det ovan omförmälda förslaget till lag om registrerade föreningar genomföres. Den föreslagna lagen utestänger nämligen från föreningsformen vissa sammanslutningar och företag som för närvarande drivas såsom föreningar.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t i december 1952 tillkallades *särskild sakkunnig* att verkställa en förberedande undersökning av frågan om möjligheterna att förenkla aktiebolagslagen. Utredningsmannen, professorn Håkan Nial, avlämnade betänkande i december 1957, *SOU 1958:27, Förslag till förändringar i vissa delar av aktiebolagslagen*. I betänkandet angives att förslaget innebär ett försök att, med bibehållande i stort av lagens sakliga regler, reducera och förenkla dess formalitetsföreskrifter. I detta sammanhang må följande återgivas ur den allmänna översikten över innehållet i förslaget, s. 164.

Först och främst gör förslaget kraftiga nedskärningar av formaliteterna vid aktiebolags bildande. Medan gällande lag kräver upprättande, undertecknande och bevittnande av icke mindre än fyra och i vissa fall fem stiftelsehandlingar (stiftelseurkund, förslag till bolagsordning, teckningslista, stiftelsekungörelse samt stiftarberättelse) sammanföras dessa handlingar i förslaget till två, nämligen teckningslista och stiftelsekungörelse. Även den senare av dessa två handlingar slopas för sådana numera mycket vanliga fall, då man icke i och för bolagsbildningen appellerar till allmänheten utan bolaget bildas inom en sluten krets — genom enhällig överenskommelse av alla som deltaga i bolagets bildande — och aktiekapitalet eller maximikapitalet ej överstiger 500 000 kronor. I dylika fall sker enligt förslaget bolagsbildningen också utan att såsom nu registreringsmyndighetens godkännande av stiftelsehandlingarna skall inhämtas före aktieteckningen och bolagets bildande. Denna sålunda i hög grad förenklade form av bolagsbildning kan i praktiken antagas bli den ojämförligt vanligaste. — Liknande förenkling göres i förslaget i fråga om ökning av aktiekapitalet. — Reglerna om granskning genom särskilda granskare vid bolagsbildning och kapitalökning ha såsom opraktiska helt utgått.

Även i övrigt ha formalitetsföreskrifterna i lagen översetts och förenklats. Lagens krav på upprättande av olika handlingar, berättelser och yttranden ha på flera punkter eftergivits eller reducerats. Föreskrifterna om hur registreringsanmälningar och andra handlingar skola undertecknas ha gjorts enklare och mera enhetliga. Regeln att vissa avskrifter skola vara bestyrkta på visst kvalificerat sätt (224 § andra stycket) har strukits.

Betänkandet har remissbehandlats. Härvid har flertalet remissinstanser i huvudsak tillstyrkt förslaget. I åtskilliga yttranden har den föreslagna förenklade formen av bolagsbildning rönt ett positivt mottagande. Betänkandet har icke föranlett någon lagstiftning. Däremot har enligt beslut i februari 1960 Nial tillkallats såsom *utredningsman* för att deltaga i en samnordisk översyn av aktiebolagslagstiftningen samt att följa i övriga nordiska länder pågående utredningsarbete på området. Någon samlad översyn av hela aktiebolagsrätten var härvid icke ursprungligen avsedd. I *tilläggsdirektiv* i november 1962 har emellertid arbetet utsträckts till att omfatta utarbetandet av ett förslag till en enhetlig nordisk lagstiftning om aktiebolag.

Utskottet

I förevarande motioner hemställas om utredning av frågan om förenklad aktiebolagslagstiftning för mindre företag. Motionärerna framhåller bl. a. att ett genomförande härav för de mindre företagen skulle undanröja onödiga besvär och betungande förpliktelser av olika slag, som den nuvarande lagstiftningen förorsakar.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för motionernas syfte. Den nuvarande aktiebolagslagstiftningen synes nämligen i åtskilliga hänseenden göra stiftandet av bolag alltför komplicerat, och nackdelarna härav är särskilt framträdande när det gäller mindre företag. Många sådana företag kommer därför icke att ombildas till aktiebolag och kan därigenom i flera avseenden bli sämre ställda. Jämväl lagens förvaltningsföreskrifter synes beträffande de mindre företagen i stor utsträckning kunna förenklas utan att därigenom behöriga intressen behöver åsidosättas. I förevarande sammanhang bör även beaktas att aktiebolaget är en i allmänhet lämplig associationsform även för denna grupp av företag. En förenkling av lagstiftningen för de mindre företagen är således enligt utskottet ur flera synpunkter önskvärd. Frågan är emellertid av komplicerad natur och torde icke kunna lösas utan närmare utredning. Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har aktiebolagsutredningen att för svenskt vidkommande utarbета förslag till en enhetlig nordisk lagstiftning om aktiebolag. Det kan förutsättas att härvid de av motionärerna berörda problemen blir föremål för ingående överväganden. Vid sådant förhållande torde någon särskild utredning om en förenklad aktiebolagslagstiftning för de mindre företagen icke för närvarande böra förordas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 125 och II: 165, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1965

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlqvist, Ernulf*, Arvidson, fröken Mattson, herrar Hjorth, Ferdinand Nilsson, Schött och Palm;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Östrand*, Svensson i Vä, fru Kristensson, fru Löfqvist, fröken Berggren, fru Lindekvist och herr Wiklund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.